

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКА

УДК 330.1 : 336.7

DOI: 10.31732/2663-2209-2024-75-11-20

ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ РОЗДРІБНИМИ ІНВЕТОРАМИ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Ihor Rumyk¹, Serhii Ziemtsov²

¹Д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: rumykii@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3943-639X>

²Аспірант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна, e-mail: ZiemtsovSB@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2253-501X>

ECONOMIC BASIS OF DECISION-MAKING BY RETAIL INVESTORS ON THE STOCK MARKET

Ihor Rumyk¹, Serhii Ziemtsov²

¹Doctor of Science (Economics), Professor, Head of Economy and Finance Department, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: rumykii@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3943-639X>

²Postgraduate student, KROK University, Kyiv, 30-32 Tabirna st., 03113, Ukraine, e-mail: ZiemtsovSB@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2253-501X>

Анотація. У статті досліджено економічні засади діяльності роздрібних інвесторів, які допомагають приймати ефективні рішення на фондовому ринку. Значна увага приділена можливостям інформаційно-аналітичних торговельних платформ, які доцільно використовувати роздрібним інвесторам для підвищення прибутковості інвестицій. Досліджено алгоритм прийняття рішень роздрібними інвесторами. Детально проаналізовано ключові чинники зростання активності роздрібних інвесторів на фондовому ринку. В результаті виокремлено чотири основні чинники, що приводять до прийняття ефективних рішень роздрібними інвесторами та отримання значної економічної вигоди. Доведено, що роздрібні інвестори можуть разом справляти значний вплив на ринок. Встановлено, що завдяки вдалому вкладенню активів та прийняттю ефективних рішень вони впливають на вибір певних продуктів, зокрема ESG. Рекомендовано використовувати можливості соціального трейдингу, як інноваційного способу торгівлі та інвестування через спеціальні програми копі-трейдингу. Розглянуто можливість автоматизації фінансово-інвестиційних операцій за допомогою роботизованих алгоритмів фондового ринку шляхом підключення їх до брокерського рахунку. Досліджено інформаційно-аналітичні торговельні програми, спрямовані на заробляння грошей, і допоміжні (сервісні) алгоритми. Обґрунтовано використовувати проактивний і дисциплінований підхід до інвестування, за рахунок якого роздрібні інвестори можуть значно підвищити свої шанси на отримання прибутку. Розглянуто можливості подальших досліджень даної тематики в напрямку використання новітніх фінансових програм на базі штучного інтелекту та комплексної оцінки за їх допомогою взаємодії різних секторів фондового ринку.

Ключові слова: економічний підхід, роздрібний інвестор, фондовий ринок, ефективність, соціальний трейдинг, роботизовані алгоритми.

Формули: 0, **рис.:** 6, **табл.:** 0, **бібл.:** 15

Abstract. The article studies the economic principles of retail investors' activities, which help to make effective decisions on the stock market. Considerable attention is paid to the possibilities of information and analytical trading platforms, which it is advisable to use for retail investors to increase the profitability of investments. The decision-making algorithm of retail investors has been studied. Key factors in the growth of activity of retail investors on the stock market are analyzed in detail. As a result, four main factors leading to effective decision-making by retail investors and obtaining significant economic benefits were identified. It has been proven that retail investors can collectively have a significant impact on the market. It has been found that through successful asset investment and effective decision-making, they influence the choice of certain products, in particular ESG. It is recommended to use the possibilities of social trading as an innovative way of trading and investing through special copy-trading programs. The possibility of automating financial and investment operations with the help of robotic algorithms of the stock market by connecting them to a brokerage account is considered. Information and analytical trading programs aimed at making money and auxiliary (service) algorithms were studied. It is reasonable to use a proactive and disciplined approach to investing, due to which retail investors can significantly increase their chances of making a profit. Possibilities of further research on this topic in the direction of using the latest financial programs based on artificial intelligence and comprehensive assessment of the interaction of various sectors of the stock market with their help are considered.

Keywords: economic approach, retail investor, stock market, efficiency, social trading, robotic algorithms.

Formulas: 0, **fig.:** 6, **tabl.:** 0, **bibl.:** 15

Постановка проблеми. Останнім часом спостерігається зростання ролі індивідуальних інвесторів на ринках капіталу, а також підвищення ефективності інвестиційних рішень, впливу сучасних фінансових технологій на забезпечення доступу до торгів на фондових ринках.

Однак, існує низка проблем, зокрема, обмеженість фінансових ресурсів, недостатня фінансова грамотність населення, що має системний характер і може бути усунена лише із загальним розвитком національної економіки та ринків капіталу (достатній рівень і можливість працювати з активами) і підвищення рівня фінансової освіти (знання про фінансові можливості та прийняття ефективних рішень щодо вкладення коштів).

В усьому світі роздрібні інвестори зацікавлені диверсифікувати свої накопичення та заощадження вкладами в інструменти, що максимально дозволяють управляти ризиками. В Україні на фондовому ринку такі альтернативи практично відсутні вже протягом тривалого часу, тому населення просто змушене інвестувати у нерухомість, готівкову валюту, криптовалюти, цінні папери іноземних емітентів, адже їх ціноутворення пов'язане з стабільністю, яку забезпечують іноземні валюти.

Тому діяльність роздрібних інвесторів на фондовому ринку потребує всебічного та детального дослідження та вимагає розробки дієвих методів підвищення їх ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поточний вплив на приватні ринки (через прямий капітал, приватні кредити, нерухомість та інфраструктуру) як частина сформованого інвестиційного портфеля має значні відмінності для роздрібних інвесторів, порівняно з інституційними інвесторами. Частково це пояснюється обмеженою здатністю щодо доступу до приватних ринків прямо або навіть опосередковано. Для індивідуальних інвесторів це має важливе значення з точки зору загального потенціалу накопичення багатства і також з позиції можливості

витримувати періоди ринкової турбулентності.

Використовуючи базу даних понад 1,85 мільйона транзакцій роздрібних інвесторів за 1991-1996 роки, дослідники доводять, що їх операції взаємопов'язані на системній основі, тобто вони купують (або продають) акції разом (Kumar, & Lee, 2006).

Наразі однією з характерних особливостей трансформації економіки в умовах глобалізації та розвитку інформаційного суспільства є перегляд існуючих доктрин і формування сучасних концепцій прийняття рішень (Rumuk, 2023).

Світова фінансова система знаходиться під одночасною дією кількох трансформацій. Цифровізація та демократизація змінюють принципи роботи ринків капіталу. З одного боку, інвестори та корпоративні емітенти мають змінні потреби та очікування. З іншого, низка нових гравців приєднується до традиційних фінансових установ, щоб задовольнити цей попит (WEF, 2022).

Інституційні інвестори та обмежена група фінансових посередників уже давно користуються перевагами отримання високого прибутку та диверсифікації приватних ринків. Роздрібні інвестори повинні мати можливість ділитися цими перевагами, щоб допомогти створити свій капітал і забезпечити довгострокову фінансову безпеку (Andrews, 2023).

Фінансово-інвестиційні операції, які здійснюються на фондовому ринку, завжди були сферою діяльності фінансової еліти. Ними опікувалися спеціалісти великих інвестиційних банків, фондів тощо. Але з розвитком технологій вони стали доступні пересічному інвестору та трейдеру (Кузьмінський, 2023).

Розширення доступу до приватних інвестицій може мати значні економічні можливості для тих роздрібних інвесторів з позитивними економічними ефектами, які працюють з максимальною відповідальністю (Andrews, Bhat, & Eckrich, 2023).

Але, навіть при наявності бонусів для юридичних і фізичних осіб від участі, для

прикладу, у системі недержавного пенсійного забезпечення, показники участі фізичних осіб у таких програмах свідчать про низький рівень їх зацікавленості в НІФ в якості вкладників (Румик, Кузьмінський, & Костильова, 2023).

Як правило, фізичні особи оперують на ринку цінних паперів через інструменти колективного інвестування або напряму, використовуючи інтернет-трейдинг (Зінченко, 2017).

Щоб скористатися перевагами торгівлі в епоху цифрових технологій, потрібен діалог з багатьма зацікавленими сторонами щодо регуляторних підходів (Pulupenko, 2023).

У воєнний час найпопулярнішим серед більшості людей способом убезпечення від знецінення грошей є зберігання їх у валюті, готівкою або на банківському рахунку – 66%. 54% вважають дієвими інвестиції в зарубіжні проекти та акції. 45% опитаних бачать захист від знецінення у конвертації коштів у криптовалюту. 33% вважають, що інвестиції в українську економіку можуть стати одним з інструментів, що допоможе уникнути ризиків девальвації. Це підтверджує цілком серйозні наміри роздрібного інвестора підтримати країну у найскрутніші часи (Карпіловський, 2022).

Отже, постійні зміни на фондовому ринку внаслідок дії різних чинників і поява все нових фінансових інструментів потребує наукових досліджень, які враховують виклики сьогодення.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні економічних засад діяльності роздрібних інвесторів, які допомагають приймати ефективні рішення на фондовому ринку.

Для написання статті та проведення досліджень були використані наступні методи: теоретичного узагальнення – для визначення ролі та важливості інвестиційної діяльності на фондовому ринку, абстрактно-логічний – для виокремлення кроків щодо розширення можливостей роздрібних інвесторів, графічний – для унаочнення можливостей інформаційно-аналітичних і інформаційно-

торговельних платформ, аналізу та синтезу – для порівняння співвідношення дохідності і ризику роздрібних інвесторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиції на фінансовому ринку – це довгострокова діяльність, особливо в періоди ринкової турбулентності, яку зараз переживає світ.

Інвестування дає можливість вкладникам збільшувати свої грошові заощадження протягом років або десятиліть значно більше, ніж якби вони залишили їх на ощадному чи депозитному рахунках. Інвестиції в фондові ринки, будь то акції, облигації чи будь-які нові інструменти більш ризиковані, ніж звичайні рахунки, але в довгостроковій перспективі вони можуть окупитися.

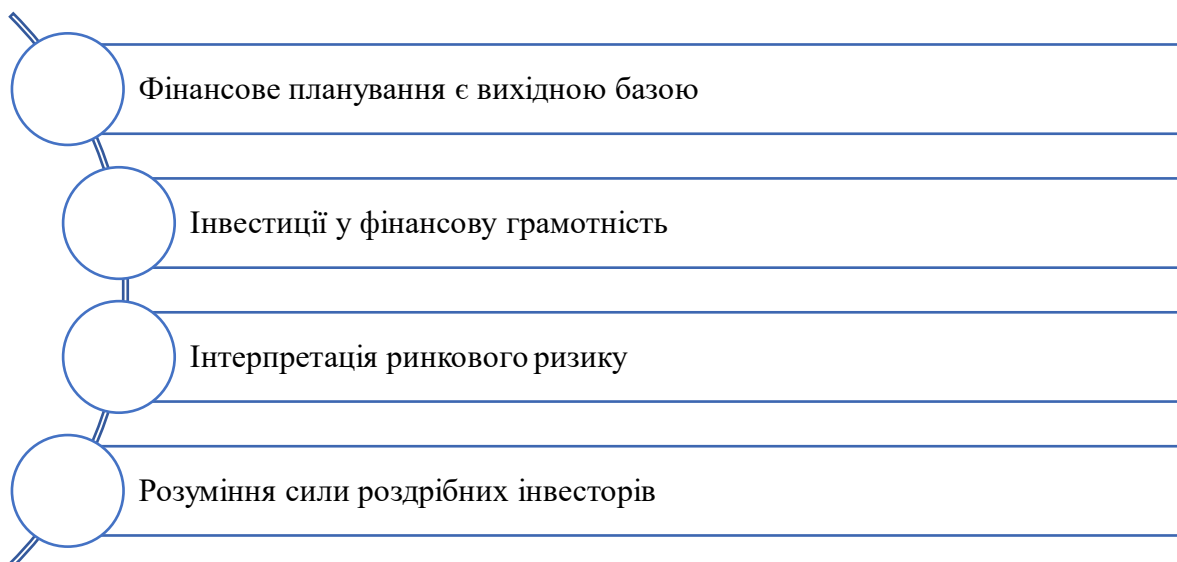
Слід зазначити, що фондові ринки досить часто переживають періоди так званих «цінових збурень». Тут важливим є те, щоб окремі інвестори, переглядаючи не досить добрі для них новини, пов'язані зі зниженням цін на акції чи інші фондові інструменти, залишалися стійкими. Багатьох з них такі події значно турбують, однак відома приказка говорить: «Час на ринку перемагає очікування на ринку».

Окремі інвестори прислухаються до цієї поради. Майже дві третини індивідуальних інвесторів, або як їх називають «роздрібні інвестори», досить часто приймають рішення утриматись від продажу своїх інвестицій у відповідь на панічні розпродажі інших на фондовому ринку.

Незважаючи на прибутковий потенціал довгострокового інвестування, незначна частка людей займається цим. Наразі роздрібні брокерські компанії та платформи стали надзвичайно поширеними протягом останніх років, однак занадто багато людей у всьому світі ще не почали використовувати їх інвестиційні можливості. Наприклад, у Франції лише 6% населення вважаються роздрібними інвесторами, а в Мексиці цей показник становить взагалі лише 1%. У США більше третини дорослих втрачають можливість отримати додаткову економічну вигоду шляхом інвестування.

Звичайно, завжди можна більше зробити для розширення доступу до інформації, підвищення захисту інвесторів, покращення персоналізації продуктів і послуг та підвищення фінансової грамотності.

З проведених досліджень економічних засад роздрібно інвестування протягом тривалого часу виокремлюють чотири основні кроки, які дозволяють суттєво розширити можливості роздрібних інвесторів і отримати значні економічні вигоди в майбутньому (Рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм прийняття рішень роздрібними інвесторами

Джерело: побудовано авторами на основі власних досліджень

Розглянемо детальніше засадничі алгоритми, що приводять до прийняття ефективних рішень роздрібними інвесторами.

Крок перший. Фінансове планування є вихідною базою.

Опитування, поведене в 2021 році, показало, що лише кожен третій американець має письмовий фінансовий план. З тих, у кого його немає, майже половина відповіла, що вважала, що у них недостатньо грошей (42%), щоб план був вартий уваги. Інші сказали, що у них недостатньо часу цим займатися (19%). Останні вважали, що він надто складний або вони не знали, з чого почати (22%) (Williams, 2022).

Базове фінансове планування має ключове значення для контролю за своїми фінансами звичайними людьми, які повинні розуміти власні фінанси. Роздрібні інвестори, окрім знання особистих доходів і витрат, мають також добре усвідомлювати свої зобов'язання (комунальні платежі,

іпотека чи студентська заборгованість). Після цього слід поставити собі запитання: «На які цілі я хочу заощаджувати та інвестувати?» Це може включати як короткострокові, так і довгострокові фінансові цілі (відпустка, телефон, авто, квартира, створення пенсійного фонду).

Крок другий. Інвестиції у фінансову грамотність.

Фінансова грамотність означає розуміння та використання різноманітних фінансових навичок у банківській справі, складання бюджету, оптимальної роботи з боргами та навчання інвестуванню. Важливо також усвідомлювати необхідність заощаджень і фондів екстреної допомоги.

Дослідження, проведені Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum), виявило, що люди схильні інвестувати більше, коли мають кращі можливості дізнатися про інвестування. Раннє відкриття можливостей для навчання має вирішальне значення. Проте більше

половини опитаних інвесторів дізналися про інвестування лише після того, як почали працювати (WEF, 2022).

Окрім самоосвіти, коли люди можуть використовувати перевірені онлайн-блоги, подкасти, книги чи доступне навчання основам інвестування, влада, політики та представники фінансового сектору повинні докладати значно більше зусиль для покращення знань з фінансової грамотності.

Крок третій. Інтерпретація ринкового ризику.

Наразі роздрібні інвестори можуть вибирати серед безлічі різноманітних інвестиційних продуктів. Однак, значні прогалини в обізнаності про продукт можуть призвести до прийняття неправильних рішень. Завжди існує небезпека, що недостатньо обізнані люди обирають продукти з рівнем ризику, який не відповідає інвестиційним цілям. Тут потрібне розуміння того, що жоден актив не є вільним від ризику, але існують конкретні кроки для роздрібних інвесторів щодо захисту своїх активів від значних втрат. Це може бути усереднення вартості в доларах, диверсифікація чи перебалансування портфеля, тощо.

Крок четвертий. Розуміння сили роздрібних інвесторів.

Роздрібні інвестори довели, що вони можуть разом справляти значний вплив на ринок. У січні 2021 року роздрібні інвестори, які стежили за популярною онлайн-дошкою оголошень, через силу суспільних настроїв і спільні дії призвели до того, що акції кількох компаній – так звані «акції-меми» – зросли у вартості більш, ніж на 400% (WEF, 2021).

Завдяки вдалому вкладенню активів та прийняттю ефективних рішень, роздрібні інвестори також можуть впливати на вибір певних продуктів, таких як ESG (екологічні, соціальні, урядові) або інші цільові продукти.

Дослідження Oxford Risk також показало, що 14% інвесторів планують перевести 60% або більше своїх коштів на інвестиції ESG. Отже, інвестиції ESG набирають обертів, оскільки половина

роздрібних інвесторів планує перекласти принаймні частину грошей у фонди ESG (Davies, 2022).

У міру того, як зростає кількість роздрібних інвесторів і активів, якими вони володіють і хочуть інвестувати, фінансові установи повинні визнати їх важливість і переосмислити свої стратегії щодо роботи з ними. З іншого боку, інвестори мають вимагати значно більше від своїх фінансових постачальників і брокерських платформ, причому робити це досить наполегливо, якщо їхні потреби не задовольняються у повній мірі.

Останнім часом на фінансових ринках з'явилося дуже цікаве явище, яке отримало назву соціальний трейдинг. Це ще один із інструментів, яким, на наш погляд, варто скористатися пересічному роздрібному інвестору, особливо тому, який розпочинає свою діяльність та робить перші кроки на фондовому ринку.

Цьому сприяють процеси, пов'язані з підвищенням попиту і розширенням доступу через зниження цін на цифрові девайси (персональні комп'ютери, мобільні телефони) та комунікаційні послуги загалом. Завдяки цьому, використання цифрових інноваційних технологій у фінансовій сфері набуло масового характеру.

Соціальний трейдинг – це інноваційний спосіб торгівлі та інвестування, при якому фінансові ринки поєднуються із соціальними функціями. Метод інвестування, відомий як соціальний трейдинг, передбачає копіювання угод іншого трейдера, що переважно має достатній досвід та позитивні відгуки інших учасників спільноти. Сучасні системи соціального трейдингу дозволяють всім інвесторам швидко та легко спостерігати за діями інших трейдерів.

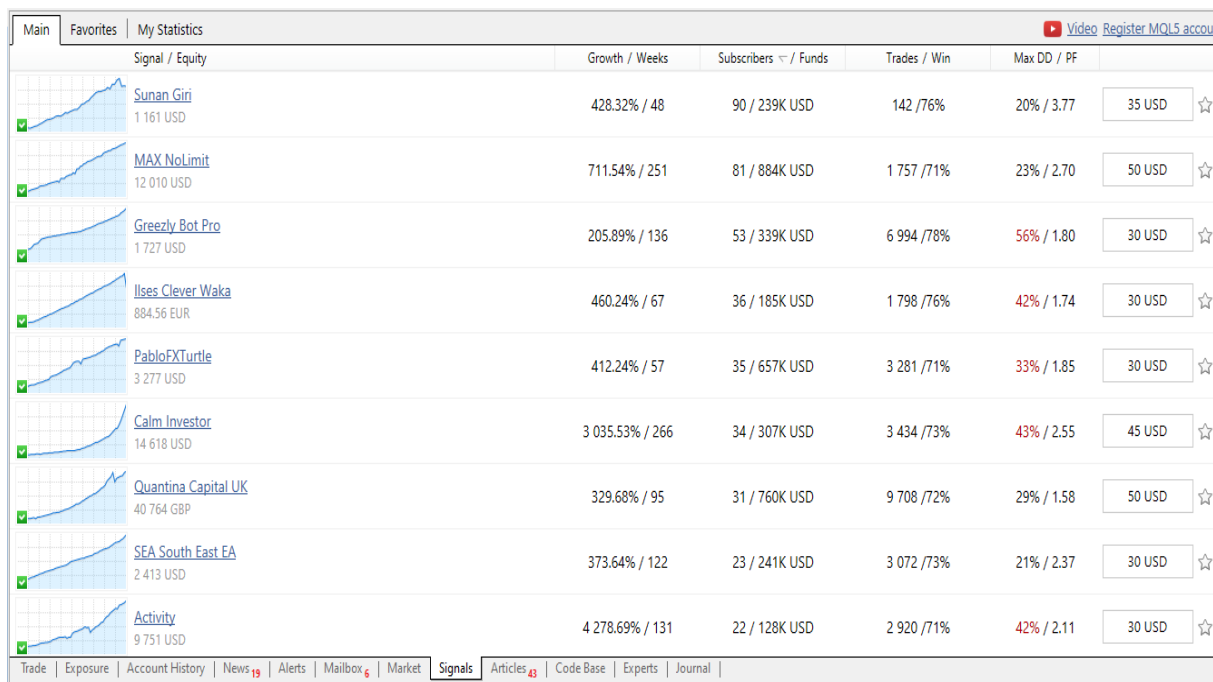
Якщо трейдери відчувають, що знайшли відповідного кандидата, за яким хочуть піти, вони спостерігають за його торгівлею і копіюють аналогічні дії у своїх портфелях за допомогою спеціальної програми копі-трейдингу.

Наприклад, у популярній інформаційно-аналітичній торговельній

платформі MetaTrader 4 передбачений спеціальний розділ копіювання сигналів, у якому інвестор може вибрати будь-якого високоприбуткового трейдера і підключити свій рахунок для копіювання його торгових угод за невелику щомісячну плату (Рис. 2).

Суттєвою перевагою даного алгоритму дій є те, що там же можна бачити показники ефективності діяльності інвестора, а саме: прибутковість обраного постачальника торговельних сигналів за весь період його роботи.

Використання такого механізму дозволяє не дуже досвідченому роздрібному інвестору-початківцю приймати досить ефективні рішення щодо вкладення коштів і формування інвестиційного портфеля. В результаті такий інвестор, який ще не має значного досвіду управління своїми активами, може формувати досить агресивну стратегію, спрямовану на отримання високого прибутку за значного ризику.

Рис. 2. Розділ копіювання сигналів в інформаційно-аналітичній торговельній платформі MetaTrader 4

Джерело: побудовано авторами на основі МТ4 (2024)

Слід зазначити, що такими можливостями досить часто користуються і значно досвідченіші гравці на фондовому ринку, прагнучи знизити свої ризики та мінімізувати витрати на прийняття рішень (Рис. 3).

За нашими дослідженнями, одним із самих популярних методів збільшення доходності своїх операцій на фондовому ринку, який обирає роздрібний інвестор останнім часом, є використання роботизованих алгоритмів. Їх також часто

називають фінансові радники чи фінансові роботи.

Завдання будь-якого біржового робота базується на математичній моделі поведінки фондового ринку. Алгоритм зіставляє реальні параметри і визначає найкращі для проведення транзакцій моменти. Такими вважаються операції з ймовірністю позитивної прибутковості від 50%. Головне завдання робота – багаторазово здійснювати однотипні угоди, які дозволяють отримати гарантовану прибутковість (UFIN, 2024).

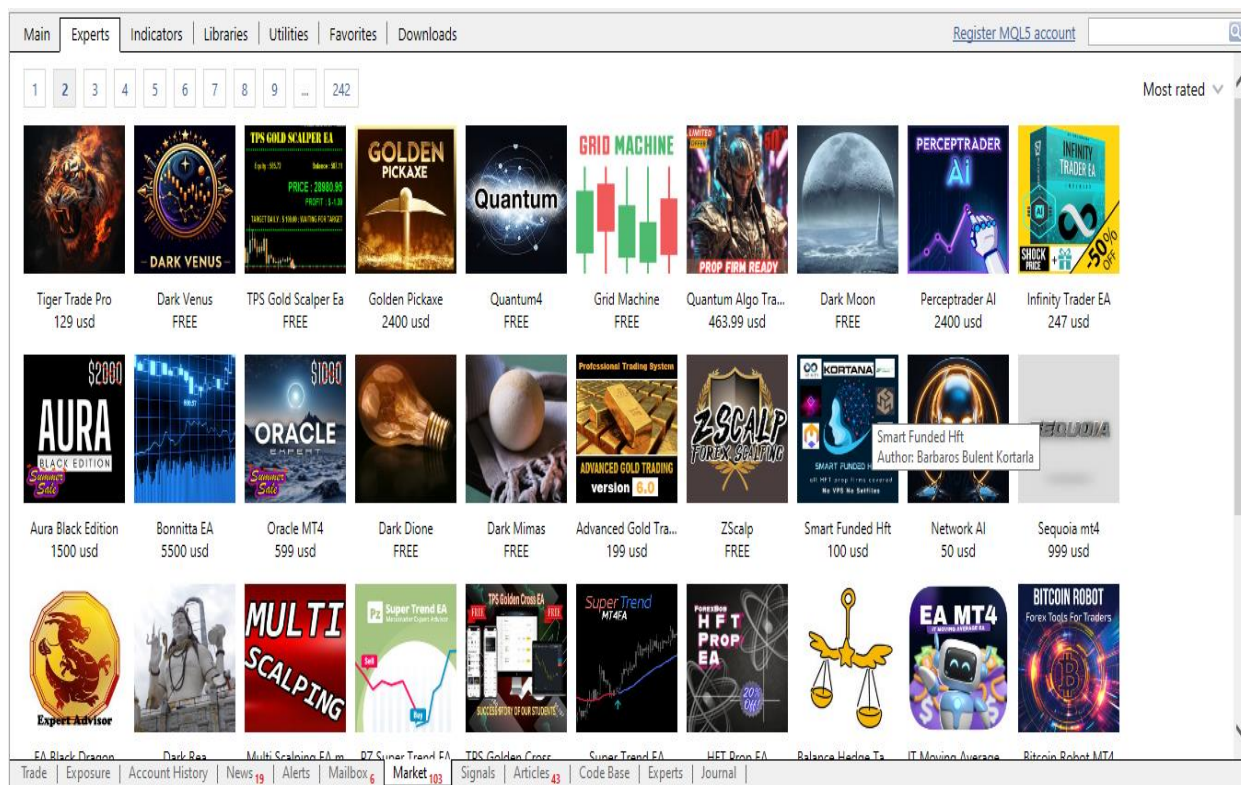

Рис. 3. Показники зростання капіталу одного з постачальників торгівельних сигналів
 Джерело: побудовано авторами на основі MT4 (2024)

У тій же інформаційно-аналітичній торгівельній платформі MetaTrader 4 можна придбати або орендувати фінансового

робота за певну плату і підключити його до свого інвестиційного рахунку (Рис. 4).

Рис. 4. Розділ фінансових роботів в інформаційно-аналітичній торгівельній платформі MetaTrader 4

Джерело: побудовано авторами на основі MT4 (2024)

Далі інвестору залишається тільки спостерігати за роботою придбаного електронного фінансового експерта.

Існує кілька видів систем електронної торгівлі на біржі, зокрема, програми, спрямовані на заробляння грошей, і допоміжні (сервісні) алгоритми. У першому випадку трейдер задає певні параметри, відповідно до яких робот здійснює операції. У середині цього алгоритму має бути ідея, на якій можна заробити. Сервісні роботи допомагають більш ефективно виконувати

волю людини, але ніякого заробітку при цьому не приносять. Наприклад, клієнт хоче купити великий пакет цінних паперів, йому потрібно зробити це декількома лотами, щоб вплив на ціну активу на ринку був найменшим (UFIN, 2024).

Торговий робот на фондовому ринку – це програма, яка приймає рішення і здійснює операції з цінними паперами на основі закладеного в ній алгоритму (Рис. 5).

Рис. 5. Роботизоване управління інвестиційним рахунком

Джерело: побудовано авторами на основі МТ4 (2024)

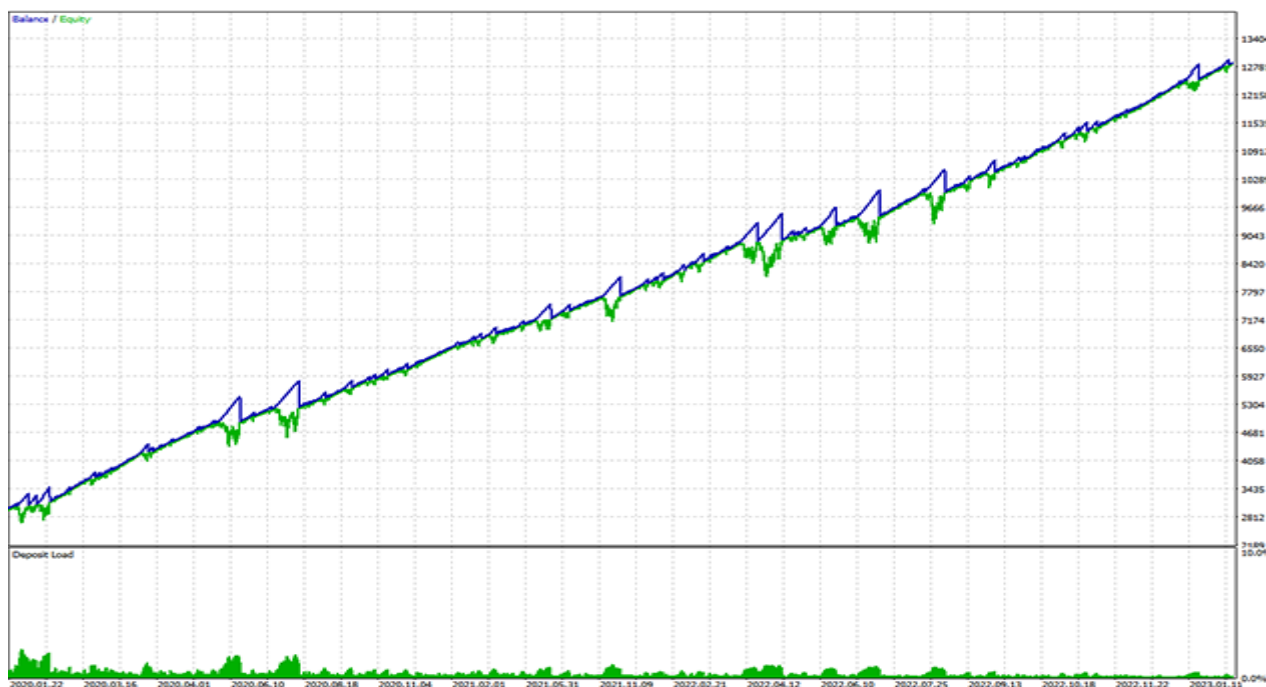
Результати деяких фінансових робіт дійсно вражають (Рис. 6).

Але роздрібному інвестору при оцінці фінансового робота в першу чергу слід звертати увагу на показник співвідношення дохідності і ризику. І в цьому плані слід мати на увазі, що дуже розповсюджені в наш час сіткові роботи на основі технології Мартінгейл є досить дохідними, але в той

же час і самими небезпечними з точки зору ризику. Ні фундаментальний, ні технічний аналіз не дозволяють виключити головний фактор – невизначеність майбутнього, що зумовлює особливу роль трейдера.

Однак, при зваженому підході до вибору фінансового робота він може стати незамінним помічником для роздрібного інвестора.

Рис. 6. Динаміка зростання капіталу на інвестиційному рахунку, керованого фінансовим роботом

Джерело: побудовано авторами на основі MT4 (2024)

Висновки. Отже, підсумовуючи вищенаведене, можна відмітити, що в останні роки відбулася значна еволюція фондової біржі, яка вийшла на зовсім новий інноваційний рівень. На ринку з'явилося багато продуктів, які мають на меті допомогти інвесторам здійснювати інвестиційну діяльність. Одним із таких продуктів є роботизований радник або фінансовий робот. Індивідуальні інвестори можуть відмовитися від консультацій фінансових аналітиків, радників і безпосередніх контактів із брокером після встановлення такої програми.

Незважаючи на прибутковий потенціал довгострокового інвестування, незначна частка людей займається цим. Наразі роздрібні інвестори можуть вибирати серед безлічі різноманітних інвестиційних продуктів. Однак, значні прогалини в обізнаності про продукт можуть призвести до прийняття неправильних рішень. Завжди існує небезпека, що недостатньо обізнані люди обирають продукти з рівнем ризику, який не відповідає інвестиційним цілям.

Для того, щоб покращити результати своєї роботи на фондовому ринку,

роздрібний інвестор може використати ряд ефективних методів:

- розробляти конкретні інвестиційні цілі перед початком своєї інвестиційної діяльності на фондовому ринку та відповідно до цих цілей адаптувати свої інвестиційні стратегії;

- в більшій мірі залучати комплексні аналітично-дослідницькі платформи, які надають інструменти для побудови діаграм і дослідження цін, що дозволяє інвесторам аналізувати ринкові тенденції, визначати потенційні можливості та розробляти ефективні торгові стратегії;

- використовувати можливості соціального трейдингу як інноваційного способу торгівлі та інвестування через спеціальні програми копі-трейдингу;

- автоматизувати свої фінансово-інвестиційні операції за допомогою роботизованих алгоритмів фондового ринку, підключаючи їх до свого брокерського рахунку.

Використовуючи ці методи та проактивний і дисциплінований підхід до інвестування, роздрібні інвестори можуть значно підвищити свої шанси на отримання значного прибутку.

В якості подальших досліджень з даної тематики важливо вивчити можливості використання новітніх фінансових програм на базі штучного

інтелекту та комплексної оцінки за їх допомогою взаємодії різних секторів фондового ринку.

Література:

1. Andrews, M. (2023). Private markets have been the domain of institutions and the wealthy, could they open to retail investors? Доступ через: <https://www.weforum.org/agenda/2023/11/future-capital-markets-private-retail-investors/>
2. Andrews, M., Bhat, A., & Eckrich, S. (2023). Broadening Access to Private Markets. Доступ через: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Broadening_Access_to_Private_Markets_2023.pdf
3. Davies, G.B. (2022). 50% of retail investors to shift funds into ESG in 2022. Доступ через: <https://fintech.global/2022/03/07/50-of-retail-investors-to-shift-funds-into-esg-in-2022/>
4. Зінченко, Ф. (2017). Рівень інвестиційного потенціалу фондового ринку України. *Ринок цінних паперів України, 1-2*, 69-76. Доступ через: <http://securities.usmdu.org/PDF/999.pdf>
5. Карпіловський, Д. (2022). Як рятують від інфляції та у що вкладають гроші роздрібні інвестори. *Економічна правда*. Доступ через: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/18/687187/>
6. Кузьмінський, В.З. (2023). Сучасні технології управління фінансово-інвестиційними операціями. *Антикризове управління: імператив сучасної економіки*: матеріали II Круглого столу (24 листопада 2023 р.). Київ: Університет «КРОК». Доступ через: <https://conf.krok.edu.ua/ACM/ACM-2023/paper/view/2015>
7. Kumar, A., & Lee, C. (2006). Retail Investor Sentiment and Return Comovements. *The Journal of Finance, 61*(5), 2451-2486. Доступ через: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1540-6261.2006.01063.x>
8. МТ4 (2024). Інформаційно-аналітична торгівельна платформа MetaTrader 4. Доступ через: <https://www.metatrader4.com/>
9. Pylypenko, O. (2023). Going to digital economy: an integrated approach to policy making. *Business model innovation in the digital economy*: monograph. Pussi, Estonia. OÜ Scientific Center of Innovative Research. DOI: <https://doi.org/10.36690/BM-ID-EU>
10. Румик, І., Кузьмінський, В., & Костильова, В. (2023). Особливості функціонування недержавних пенсійних фондів. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2(70), 29-37. DOI <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-70-29-37>
11. Rummyk, I. (2023). Digital economy: innovation and technologies. *Business model innovation in the digital economy*: monograph. Pussi, Estonia. OÜ Scientific Center of Innovative Research. DOI: <https://doi.org/10.36690/BM-ID-EU>
12. UFIN (2024). інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. Доступ через: https://ufin.com.ua/analit_mat/rzp/214.htm
13. WEF (2021). What the rise of the millennial investor means for a sustainable world. Доступ через: <https://www.weforum.org/agenda/2021/02/rise-millennial-investor-sustainable-world/>
14. WEF (2022). The Future of Capital Markets: Democratization of Retail Investing. Доступ через: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-capital-markets-democratization-of-retail-investing/>
15. Williams, R. (2022). 5 Ways Financial Planning Can Help. Доступ через: <https://www.schwab.com/learn/story/5-ways-financial-planning-can-help#:~:text=If%20so%2C%20you're%20not,Schwab's%202021%20Modern%20Wealth%20Survey.&text=O%20f%20the%20rest%2C%20almost%20half,time%20to%20develop%20a%20plan>